

รายงานคู่ขนานการปฏิบัติตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ

กระบวนการจัดทำรายงานคู่ขนานของ กสม.

1. ในการจัดทำรายงานคู่ขนานการปฏิบัติตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ กสม. ในฐานะกลไกอิสระระดับชาติในการติดตามการดำเนินการตามอนุสัญญาฯ ตามข้อ 33 วรรคสอง ได้จัดตั้งคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจขึ้นโดยมีกรรมการสิทธิมนุษยชนที่รับผิดชอบงานด้านสิทธิคนพิการ เป็นประธาน และได้เชิญผู้แทนจากสมาคมคนพิการทุกประเภท เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้ข้อมูลและข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการของรัฐในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิคนพิการตามอนุสัญญาฯ คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจฯ ได้จัดประชุมเพื่อรวบรวมประเด็นสำหรับจัดทำร่างรายงานคู่ขนานระหว่างเดือนมกราคม – พฤษภาคม 2558 รวม 5 ครั้ง และได้มีหนังสือสอบถามข้อมูลไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงได้เชิญหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบหลักเกี่ยวกับการส่งเสริมสิทธิตามอนุสัญญาฯ เช่น กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มาชี้แจงการดำเนินการเพิ่มเติมในบางประเด็น คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจฯ ได้จัดทำร่างรายงานคู่ขนานแล้วเสร็จ และเสนอให้ กสม. ให้ความเห็นชอบเมื่อเดือนมิถุนายน 2558

การดำเนินการทั่วไปตามพันธกรณี (ข้อ 4 ของอนุสัญญาฯ)

2. ไทยมีกฎหมายที่ประกันสิทธิคนพิการที่มีความก้าวหน้า เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 แต่ยังมีปัญหาการดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย บางกรณีไม่มีการดำเนินการ เช่น สิทธิในการมีสัตวนำทาง และหลายกรณีมีการดำเนินการแต่ไม่เพียงพอ เช่น การจัดให้มีผู้ช่วยคนพิการที่ยังไม่ทั่วถึงซึ่งมีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากหน่วยงาน ได้รับจัดสรรงบประมาณน้อยและอัตราค่าตอบแทนสำหรับผู้ช่วยคนพิการค่อนข้างต่ำ การศึกษาของเด็กพิการที่มีปัญหาโรงเรียนทั่วไปไม่มีความพร้อมในการจัดการเรียนร่วมให้แก่เด็กพิการ ทำให้โรงเรียนบางแห่งไม่รับเด็กพิการเข้าเรียน และการเดินทางของคนพิการที่ประสบปัญหาเนื่องจากยานพาหนะและสถานีให้บริการขนส่งสาธารณะ ไม่มีอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกหรือมีแต่ไม่เพียงพอ เช่น รถโดยสารประจำทางไม่มีอุปกรณ์รับคนพิการที่ใช้รถเข็นได้ และสถานีรถไฟฟ้ามหานครมีลิฟท์เพียงบางสถานี เป็นต้น (ดูรายละเอียดในข้อ 16)

3. ปัญหาในการเข้าถึงและการใช้สิทธิของคนพิการตามกฎหมายในบางกรณีเกิดจากกฎระเบียบระดับรองลงมาเป็นอุปสรรค เช่น กรณีการใช้เงินจาก “กองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ” ที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 เพื่อเป็นทุนสำหรับการใช้จ่ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและช่วยเหลือคนพิการทั้งการฟื้นฟูสมรรถภาพ การศึกษา และการประกอบอาชีพ รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ โดยให้จัดสรรอย่างเป็นธรรมและทั่วถึงนั้น ในทางปฏิบัติกลับมีบทบัญญัติและระเบียบที่จำกัดการใช้กองทุนโดยให้การ

อนุมัติโครงการ การกำหนดวงเงินและรายการค่าใช้จ่ายต้องเป็นไปตามแผนงานหรือโครงการเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการที่คณะอนุกรรมการชุดที่เกี่ยวข้องเสนอ จึงทำให้การให้ความช่วยเหลือเฉพาะรายต้องกระทำภายใต้โครงการหรือแผนงานที่กำหนดเท่านั้น ซึ่งไม่สอดคล้องกับความจำเป็นของคนพิการในแต่ละกรณี ที่ผ่านมา การกำหนดเพดานวงเงินสูงสุดที่จะอนุมัติให้คนพิการต่อรายมักไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย ทำให้คนพิการต้องหาเงินสนับสนุนเพิ่มเติมจากแหล่งอื่นเพื่อให้สามารถดำเนินโครงการของตนได้ นอกจากนี้ ระเบียบเกี่ยวกับค่าตอบแทนผู้ช่วยคนพิการที่พ่อแม่เด็กพิการที่เข้ารับการอบรมเป็นผู้ช่วยคนพิการไม่สามารถรับเงินค่าตอบแทนได้หากเป็นผู้ช่วยลูกของตนเองเพราะหน่วยงานเห็นว่าทำหน้าที่ของพ่อแม่ที่ต้องดูแลลูกอยู่แล้ว แต่มีหลายกรณีที่พ่อหรือแม่ต้องออกจากงานเพื่อมาดูแลลูกที่พิการเต็มเวลา การที่รัฐไม่สนับสนุนพ่อแม่ในการดูแลลูกที่พิการอาจเป็นเหตุให้พ่อแม่ไม่เลี้ยงดูลูกเองแต่จะส่งเข้าสถานสงเคราะห์แทน

4. กสม. เห็นว่าปัญหาที่เกิดขึ้นมีสาเหตุประการหนึ่งมาจากการขาดกระบวนการติดตามการดำเนินการตามกฎหมายอย่างเป็นระบบ แม้ว่าพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 มาตรา 13/1 จะกำหนดให้กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการตรวจสอบการได้รับสิทธิของคนพิการตามกฎหมายและหากพบกรณีคนพิการไม่ได้รับสิทธิ ให้รายงานคณะกรรมการระดับชาติที่มีหน้าที่ในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติฉบับปี พ.ศ. 2550 ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน เพื่อสั่งการให้หน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย แต่ในทางปฏิบัติยังไม่มี การดำเนินการตามมาตรานี้ ในส่วนของการติดตามการปฏิบัติตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ ได้มีการตั้งคณะอนุกรรมการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานภายใต้อนุสัญญา แต่ปัจจุบัน คณะอนุกรรมการดังกล่าวมีหน้าที่หลักในการจัดทำรายงานการปฏิบัติตามอนุสัญญา ตามระยะเวลาที่กำหนดเท่านั้น และไม่ได้เป็นกลไกที่ทำหน้าที่ในการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติตามอนุสัญญา เป็นประจำและต่อเนื่อง รวมถึงไม่ได้เป็นกลไกในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการตามอนุสัญญา

5. **ข้อเสนอแนะ** กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในฐานะหน่วยงานหลักในการดำเนินการตามอนุสัญญาฯ และฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการระดับชาติ ควรจัดให้มีระบบการติดตามการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ และผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายและอนุสัญญาฯ โดยให้คนพิการมีส่วนร่วมและมีการรับฟังความคิดเห็นของคนพิการอย่างจริงจัง โดยที่ขณะนี้มีการปรับโครงสร้างของกระทรวงการพัฒนาสังคมฯ จึงเห็นว่ากรมส่งเสริมฯ อาจพิจารณาจัดโครงสร้างภายใน โดยให้มีหน่วยงานย่อยระดับกองที่รับผิดชอบงานเลขานุการของคณะกรรมการระดับชาติเป็นการเฉพาะ โดยให้หน่วยดังกล่าวมีหน้าที่ในการติดตามและประเมินผลการดำเนินการตามอนุสัญญาฯ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการพร้อมเสนอแนะนโยบายและมาตรการแก้ไขต่อคณะกรรมการระดับชาติ รวมถึงประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ให้เป็นไปตามมติของคณะกรรมการระดับชาติและสอดคล้องกับพันธกรณีในอนุสัญญาฯ นอกจากนี้ กรมส่งเสริมฯ อาจจัดให้มีหน่วยงานระดับกองอีก 3 หน่วยงานเพื่อให้สามารถรองรับหน้าที่หลักของกรมฯ ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ได้แก่ (1) กองจัดบริการสังคมเพื่อดูแลการจัดระบบการให้บริการด้านต่าง ๆ

แก่คนพิการอย่างเพียงพอและทั่วถึง (2) กองวิจัย พัฒนา และวางแผน เพื่อดูแลให้มีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการและจัดทำข้อเสนอแนะต่อคณะกรรมการระดับชาติเพื่อให้มีการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อคนพิการ รวมถึงนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดทำแผนระดับชาติ และ (3) กองบริหารกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ทั้งนี้ ในส่วนของการบริหารกองทุนฯ ควรมีการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการให้การพิจารณาอนุมัติการจ่ายเงินสามารถกระทำได้ตามความจำเป็นในแต่ละกรณี

การมีส่วนร่วมของคนพิการ

6. พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ได้กำหนดให้มีผู้แทนองค์การคนพิการแต่ละประเภทอยู่ในกลไกต่างๆ ที่ได้รับการจัดตั้งขึ้น ทั้งคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ และคณะกรรมการบริหารกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เชิญให้คนพิการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่หน่วยงานจัดขึ้น แต่คนพิการยังไม่ได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงเพราะการมีส่วนร่วมส่วนใหญ่จำกัดอยู่ในระดับการร่วมทำกิจกรรม แต่คนพิการต้องการมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนของการคิดและวางแผน รวมถึงการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติตามแผนงานของหน่วยงานต่างๆ ซึ่งที่ผ่านมายังขาดประสิทธิภาพและความต่อเนื่อง

7. ข้อเสนอแนะ ควรมีการสร้างกระบวนการให้คนพิการได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในเรื่องต่างๆ ตลอดทั้งกระบวนการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการกำหนดนโยบายนั้น ควรมีหลักการว่าในเรื่องของคนพิการต้องให้คนพิการได้มีส่วนร่วม เนื่องจากคนพิการเป็นผู้รู้ปัญหาและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับตนดีที่สุด และการประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายต้องทำอย่างต่อเนื่องและมีกรอบเวลาที่ชัดเจน

8. ในกรณีของกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ซึ่งเป็นกองทุนที่ได้รับงบประมาณจากรัฐจำนวนหนึ่ง เงินส่วนใหญ่ของกองทุนฯ เป็นเงินสมทบจากนายจ้างที่ไม่ได้จ้างคนพิการทำงานตามกฎหมาย แม้ว่าจะมีผู้แทนคนพิการในคณะกรรมการบริหารกองทุนฯ แต่ผู้แทนคนพิการมีสัดส่วนน้อยกว่าผู้แทนจากส่วนราชการมาก¹ ทำให้ผู้แทนคนพิการผลักดันข้อเสนอในเรื่องต่างๆ เพื่อประโยชน์ของคนพิการได้ยาก กฎระเบียบการขอใช้เงินจากกองทุนฯ ยังเป็นอุปสรรคต่อคนพิการในการเข้าถึงและไม่ตอบสนองต่อความต้องการของคนพิการเท่าที่ควร คณะกรรมการกองทุนฯ มักอนุมัติวงเงินตามเกณฑ์ที่กำหนดโดยไม่พิจารณารายละเอียดของโครงการ ดังได้กล่าวถึงแล้วในข้อ 3 ข้างต้น ส่วนการขอกู้เงินส่วนบุคคลจากกองทุนฯ มีข้อกำหนดให้ต้องมีผู้ค้ำประกันที่น่าเชื่อถือเพื่อป้องกันปัญหาหนี้สูญ แต่การ

¹ พ.ร.บ. ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 มาตรา 25 ได้กำหนดองค์ประกอบของคณะกรรมการบริหารกองทุนฯ ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นประธานอนุกรรมการ ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย ผู้แทนกระทรวงแรงงาน ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข ผู้แทนสำนักงานประกันสังคม ผู้แทนกรมบัญชีกลาง ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งจำนวนเก้าคน ในจำนวนนี้ต้องเป็นผู้แทนองค์การคนพิการอย่างน้อยเจ็ดคนเป็นอนุกรรมการ และให้เลขาธิการสำนักงาน พก. (ปัจจุบัน คือ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ) เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ

หาผู้ค้าประกันทำได้ยาก ข้อกำหนดดังกล่าวจึงเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงกองทุนฯ ของคนพิการ ส่วนระยะเวลาในการพิจารณาและอนุมัติโครงการหรือคำขอกู้เงิน ไม่มีกรอบเวลาที่ชัดเจนขึ้นอยู่กับคณะอนุกรรมการระดับจังหวัดแต่ละจังหวัด ทั้งนี้ จากรายงานปี 2557 ของกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ได้มีการอนุมัติการใช้เงินจากกองทุนฯ รวมทั้งสิ้น 624.89 ล้านบาท เป็นเงินกู้ 328.10 ล้านบาท และเป็นเงินสนับสนุนโครงการเพื่อพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการ 296.79 ล้านบาท ปัจจุบัน กองทุนฯ มีเงินเหลือประมาณ 8,000 ล้านบาท²

9. ข้อเสนอแนะ ควรมีการปรับเปลี่ยนองค์ประกอบคณะกรรมการบริหารกองทุนฯ ให้มีผู้แทนคนพิการมากขึ้นเพื่อให้สามารถมีส่วนร่วมในการบริหารและตรวจสอบการใช้เงินกองทุนฯ และเพื่อให้การใช้เงินกองทุนดังกล่าวตอบสนองต่อความต้องการและเป็นประโยชน์ต่อคนพิการอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ควรมีการปรับเปลี่ยนวิธีการพิจารณาโครงการและการขอกู้เงินจากกองทุนฯ เนื่องจากคณะกรรมการกองทุนฯ ไม่มีความเชี่ยวชาญในการวิเคราะห์ทางการเงิน ในส่วนของการพิจารณาโครงการ คณะกรรมการกองทุนฯ ควรจ้างผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของโครงการที่เสนอขอใช้เงินกองทุนฯ ส่วนการขอกู้เงินส่วนบุคคล อาจพิจารณาให้ธนาคารเข้ามาเป็นผู้ดำเนินการทั้งการอนุมัติเงินกู้และการติดตามหนี้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการอนุมัติโครงการและเงินกู้รวมทั้งลดปัญหาหนี้สูญ รวมทั้งควรมีการกำหนดกรอบระยะเวลาการพิจารณาอนุมัติโครงการ/เงินกู้ที่ชัดเจน

การสร้างความตระหนัก (ข้อ 8 ของอนุสัญญาฯ)

10. แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2555-2559) ได้กำหนดให้การเสริมสร้างเจตคติเชิงสร้างสรรค์ต่อความพิการและคนพิการเป็นยุทธศาสตร์ประการหนึ่งของแผนฯ โดยในช่วงครึ่งหลังของแผนฯ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการได้จัดทำรายการโทรทัศน์ที่ให้ความรู้แก่สังคมเกี่ยวกับศักยภาพและความสามารถของคนพิการเพื่อสร้างเจตคติที่ดีต่อคนพิการ รวมทั้งได้มีการมอบรางวัลให้แก่คนพิการต้นแบบแก่คนพิการที่ประสบความสำเร็จในชีวิต และให้รางวัลแก่บริษัทเอกชนหรือองค์กรท้องถิ่นที่รับคนพิการเข้าทำงาน อย่างไรก็ตาม เห็นว่าการดำเนินการในการส่งเสริมทัศนคติเชิงบวกและสร้างความตระหนักรู้ของสังคมต่อปัญหาต่างๆ ที่คนพิการประสบอยู่อาจยังไม่มากพอเห็นได้จากการที่ผู้ปกครองคนพิการจำนวนหนึ่ง ไม่ต้องการให้ลูกของตนทำบัตรคนพิการเพราะเห็นว่าเป็นการตีตราทางสังคม สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่าแม้ผู้ปกครองของคนพิการเองยังมีทัศนคติเชิงลบต่อความพิการ

11. ข้อเสนอแนะ รัฐควรเพิ่มความพยายามในการเสริมสร้างทัศนคติเชิงบวกของสังคมต่อคนพิการให้มากขึ้นเพื่อให้เกิดผลในวงกว้าง รวมทั้งควรมีการสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการของอนุสัญญาฯ ที่มุ่งส่งเสริมให้คนพิการสามารถดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีและเป็นอิสระได้โดยเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และเพื่อส่งเสริมให้คนพิการได้ใช้สิทธิตามที่ได้รับการรับรองในอนุสัญญาฯ

² อัตราแลกเปลี่ยน 1 ดอลลาร์สหรัฐเท่ากับประมาณ 34 บาท (ณ วันที่ 12 พฤษภาคม 2558)

การเข้าถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การเดินทาง และข้อมูลข่าวสาร (ข้อ 9 ของอนุสัญญา)

12. คนพิการยังไม่สามารถเข้าถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การเดินทาง และข้อมูลข่าวสาร ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตในชุมชนได้อย่างอิสระและการมีส่วนร่วมในสังคม การออกแบบที่ทุกคนใช้ประโยชน์ได้ (Universal design) ยังไม่มีการนำไปปฏิบัติ เช่น สะพานลอยคนข้าม คนพิการที่ใช้รถเข็นไม่สามารถใช้ได้ หรือทางข้ามที่เป็นทางม้าลาย คนตาบอดไม่สามารถมองเห็นได้ เป็นต้น การใช้อักษรเบรลล์ยังไม่กว้างขวาง ส่วนการใช้สัญญาณทางมีราคาแพง คนตาบอดไม่สามารถจ่ายได้ สถานที่บางแห่งที่มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้คนพิการ เช่น ห้องน้ำและที่จอดรถสำหรับคนพิการ แต่บ่อยครั้งที่คนทั่วไปมาใช้สิ่งอำนวยความสะดวกดังกล่าว ซึ่งอาจเป็นเพราะยังไม่มีการทำความเข้าใจกับสังคมเกี่ยวกับสิทธิของคนพิการ

13. คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2552 กำหนดให้โรงพยาบาลและหน่วยงานราชการ (ศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ/สำนักงานเขต ที่ทำการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) สถาบันการศึกษา และสถานีดำรงจ้ดทำสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานสำหรับคนพิการอย่างน้อย 5 ประเภท ได้แก่ ทางลาด ห้องน้ำ ที่จอดรถ ป้ายและสัญลักษณ์ และบริการข้อมูลภายในปี 2558 ซึ่งในส่วนของโรงพยาบาล ได้รับแจ้งผลการดำเนินการของสถานพยาบาลในสังกัดของกระทรวงสาธารณสุขว่า จากการสำรวจโรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไป และโรงพยาบาลชุมชนรวม 890 แห่ง พบว่ามีสถานพยาบาลที่ปรับสภาพแวดล้อมและจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกครบ 5 ด้านแล้วจำนวน 356 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 40 ของสถานพยาบาลที่ทำการสำรวจทั้งหมด ปัญหาอุปสรรคในการปรับสภาพแวดล้อมและจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่ได้รับรายงาน คือ ปัญหาโครงสร้างอาคารเดิมไม่เอื้อต่อการปรับสภาพแวดล้อมและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เช่น นายช่างโยธาขาดความรู้ความเข้าใจ ทำให้การปรับสภาพแวดล้อมไม่เป็นไปตามมาตรฐานสากล จึงต้องมีการแก้ไขให้ถูกต้อง ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการและศูนย์สิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ ได้จัดการอบรมให้แก่บุคลากรของหน่วยงานต่าง ๆ ที่รับผิดชอบการปรับสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกแล้ว ส่วนการดำเนินการของหน่วยงานราชการอื่นไม่มีรายงานผลการดำเนินงาน

14. **ข้อเสนอแนะ** รัฐบาลควรติดตามและเร่งรัดการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการในสถานี่ราชการตามมติคณะรัฐมนตรีให้เกิดผลโดยเร็วเพื่อให้คนพิการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ และนอกเหนือจากการปรับสภาพแวดล้อมทางกายภาพของสถานที่ให้บริการต่างๆ แล้ว รัฐควรให้ความสำคัญกับการจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นที่ยังไม่มีการดำเนินการเท่าที่ควร เช่น การให้บริการข้อมูลที่คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งอาจใช้เวลาและงบประมาณในการดำเนินการน้อยกว่า

15. คนพิการมีปัญหาในการเดินทางโดยคนพิการทางการได้ยินที่ใช้รถโดยสารประจำทางไม่สามารถสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ประจำรถว่าขณะนี้ถึงที่ใด สำหรับคนพิการทางการเคลื่อนไหว ต้องการให้มีรถโดยสารประจำทางที่ให้คนพิการที่ใช้รถเข็นขึ้นได้ด้วย นอกจากนี้ คนพิการทางการได้ยินมีปัญหาการทำใบอนุญาตขับรถ กรมการขนส่งทางบกไม่รับทำใบอนุญาตให้คนพิการทางการได้ยินแต่ละราย แต่ให้

รวมกลุ่มกันประมาณ 10 คนทำโครงการเสนอไปจึงจะเข้ารับการอบรมเพื่อทำใบอนุญาตขับรถได้ และหน่วยงานที่รับทำใบอนุญาตดังกล่าวมีแห่งเดียว คือ กรมการขนส่งทางบกที่จตุจักร ซึ่งไม่สะดวกกับคนพิการทางการได้ยินที่อยู่ต่างจังหวัด หากมีปัญหาในการสื่อสาร ก็อาจกำหนดให้คนพิการทางการได้ยินนำล่ามไปด้วยได้เพราะขณะนี้มามีบริการล่ามภาษามือทั่วประเทศแล้ว

16. คนพิการทางการเคลื่อนไหวกลุ่มหนึ่งซึ่งประสบปัญหาการเดินทางโดยรถไฟฟ้าในกรุงเทพมหานครเนื่องจากสถานีให้บริการมีลิฟท์เพียงบางสถานีเท่านั้น ได้ทำการเรียกร้องสิทธิด้วยตนเองโดยได้ร่วมกันฟ้องศาลปกครองเมื่อปี 2550 ให้กรุงเทพมหานครและบริษัทระบบขนส่งมวลชนกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) จัดให้มีลิฟท์และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นสำหรับคนพิการในทุกสถานีตามระเบียบคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการว่าด้วยมาตรฐานอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกโดยตรงแก่คนพิการ พ.ศ. 2544 การฟ้องร้องได้ดำเนินมาเป็นเวลาหลายปีจนในที่สุด ศาลปกครองสูงสุดได้มีคำพิพากษาเมื่อเดือนมกราคม 2558 ให้ผู้ถูกฟ้องต้องติดตั้งลิฟท์ที่สถานีรถไฟฟ้า รวมทั้งจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกบนรถไฟฟ้า ได้แก่ การจัดที่ว่างสำหรับเก้าอี้เข็นคนพิการ การติดตั้งจับบริเวณทางขึ้นลง และการติดตั้งสัญลักษณ์คนพิการให้ครบทุกสถานีให้แล้วเสร็จภายใน 1 ปีด้วยเหตุผลว่าแม้รถไฟฟ้าได้รับการก่อสร้างก่อนจะมีการประกาศใช้ระเบียบของคณะกรรมการฟื้นฟูฯ แต่ระเบียบดังกล่าวไม่มีบทเฉพาะกาลยกเว้นการใช้บังคับกับอาคารและสถานที่ให้บริการสาธารณะที่ก่อสร้างก่อนหน้านี้ ดังนั้น ผู้ถูกฟ้องจึงต้องจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่คนพิการตามระเบียบดังกล่าว นอกจากนี้ คนพิการยังได้ทำการณรงค์ให้หน่วยงานของรัฐจัดซื้อรถโดยสารประจำทางที่คนพิการเข้าถึงได้ในการจัดซื้อรถโดยสารรุ่นใหม่ด้วย ซึ่งกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการให้ข้อมูลว่า เมื่อเร็ว ๆ นี้คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติได้มีมติให้หน่วยงานนำข้อเรียกร้องของคนพิการไปดำเนินการแล้ว

17. **ข้อเสนอแนะ** รัฐบาลควรให้ความสำคัญต่อการเข้าถึงการเดินทางของคนพิการเพราะจะทำให้คนพิการสามารถอยู่ร่วมในชุมชนได้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการให้ผู้ประกอบการขนส่งเอกชนปรับสภาพแวดล้อมและจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้นักพิการ ใช้บริการได้โดยไม่ต้องให้นักพิการต้องดำเนินการฟ้องร้องเอง ส่วนการจัดซื้อรถโดยสารประจำทางใหม่ที่กำลังดำเนินการจำนวนประมาณ 3,000 คันนั้นควรเป็นรถโดยสารประจำทางแบบชานต่ำสำหรับคนพิการที่ใช้รถเข็นเข้าถึงได้ทั้งหมด นอกจากนี้ในรถโดยสารควรจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นสำหรับคนพิการประเภทต่างๆ เช่น การจัดให้มีทั้งป้ายและการประกาศเพื่อบอกจุดที่รถจอดแต่ละจุดเพื่อให้ทั้งคนพิการทางการได้ยินและคนพิการทางการเห็นทราบได้ เป็นต้น

18. การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้ออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารการสื่อสาร บริการโทรคมนาคม เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการสื่อสารและบริการสื่อสารสาธารณะสำหรับคนพิการ พ.ศ.2552 แต่ในทางปฏิบัติยังพบว่าคนพิการยังไม่สามารถเข้าถึงเว็บไซต์ของภาครัฐได้ จากการสำรวจเว็บไซต์ของภาครัฐจำนวน 35 เว็บไซต์ โดยองค์กรที่ทำการสำรวจพบว่าเว็บไซต์ที่หน่วยงานอ้างว่าเป็นไปตามมาตรฐานของ W3C (World Wide Web Consortium) นั้นคนพิการสามารถเข้าถึงได้เพียง 5 เว็บไซต์ คิดเป็นร้อยละ 14 ของจำนวนเว็บไซต์ที่สำรวจทั้งหมด

19. คนพิการทางการได้ยินมีปัญหาในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ทั้งข้อมูลข่าวสารทางโทรทัศน์ เช่น มีรายการข่าวบางรายการเท่านั้นที่มีล่ามภาษามือ อย่างไรก็ตามการกิจกรรมการกระจายเสียง กิจกรรมทางโทรทัศน์ และกิจกรรมโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ได้ออกประกาศกำหนดให้ผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโทรทัศน์ต้องจัดให้มีรายการที่มีล่ามภาษามือ คำบรรยายแทนเสียง และบริการเสียงบรรยายภาพสำหรับรายการที่เป็นข่าวและสารประโยชน์ต่อสาธารณะตามสัดส่วนที่กำหนด ซึ่งอยู่ระหว่างรอประกาศในราชกิจจานุเบกษา ก่อนมีผลบังคับใช้ต่อไป ส่วนข้อมูลและการประชาสัมพันธ์อื่นๆ ที่คนพิการทางการได้ยินมีปัญหาในการเข้าถึง เช่น ข้อมูลในสถานที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ข้อมูลเกี่ยวกับการแจ้งเตือนภัยพิบัติหรือโรคระบาด และข้อมูลข่าวสารเรื่องการเดินทางและการปฏิบัติตนระหว่างที่มีการชุมนุมทางการเมือง ซึ่งเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของคนพิการโดยตรง

20. ข้อเสนอแนะ รัฐควรจัดให้มีการศึกษาวิจัยและพัฒนาระบบ เครื่องมือ หรือกลไกเพื่อสนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของคนพิการโดยอาจใช้เงินจากกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในการดำเนินการ นอกจากนี้ รัฐควรสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีเพื่อช่วยในการสื่อสารสำหรับคนพิการทางการได้ยิน เช่น การจัดให้มีโปรแกรมล่ามภาษามือหรือโปรแกรมที่แปลงเสียงเป็นข้อความใน Smartphone รวมทั้งการจัดหาหรือให้ยืมอุปกรณ์ที่มีโปรแกรมดังกล่าว สำหรับคนพิการทางการได้ยินเพื่อช่วยในการสื่อสารในชีวิตประจำวันได้

การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (ข้อ 13 ของอนุสัญญาฯ)

21. คนพิการมีข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรม สาเหตุประการหนึ่งเนื่องจากขาดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ สำหรับคนพิการ เช่น การขาดล่ามภาษามือ หรือการขาดผู้ประกอบวิชาชีพในการให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม การจ่ายค่าตอบแทนแก่ล่ามภาษามือสำหรับคนพิการทางการได้ยินที่ไปศาล ระเบียบศาลกำหนดให้จ่ายเฉพาะช่วงเวลาที่ศาลพิจารณาคดีเท่านั้น ไม่รวมเวลาที่ไปนั่งรอศาลซึ่งมักใช้เวลาหลายชั่วโมง ค่าตอบแทนที่ล่ามได้จึงไม่คุ้มค่ากับเวลาที่ต้องรอและทำให้ล่ามไม่อยากไปศาล เป็นผลให้คนหูหนวกเสียประโยชน์เมื่อไม่มีล่ามภาษามือ

22. ข้อเสนอแนะ รัฐไม่ควรใช้กระบวนการยุติธรรมปกติสำหรับคนพิการ การดูแลช่วยเหลือคนพิการที่เป็นผู้เสียหายหรือเป็นพยานควรจะมีระบบช่วยเหลือเป็นพิเศษโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่ออำนวยความสะดวกให้คนพิการสามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้ เช่น การจัดหาผู้เชี่ยวชาญหรือนักจิตวิทยา มาช่วย คนพิการทางจิตในการให้ข้อมูลแก่เจ้าหน้าที่ และการจัดหาตัวแทนทางกฎหมายหรือผู้กระทำการแทนคนพิการ ส่วนการจ้างทนายความ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการจะให้เงินช่วยเหลือรายละ 5,000 บาทซึ่งมักไม่เพียงพอ และการให้ความช่วยเหลือไม่ได้ให้ในทุกกรณี เช่น คดีครอบครัวและคดีมรดกไม่สามารถขอรับความช่วยเหลือได้ สำหรับกรณีที่เงินช่วยเหลือไม่เพียงพอ ควรให้คนพิการสามารถใช้เงินจากกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในการว่าจ้างทนายความได้ ส่วนคนพิการทางจิตที่กระทำผิดเพราะไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมตนเองได้ ควรมีการใช้มาตรการอื่นแทนการลงโทษ เช่น การบำบัดฟื้นฟูพฤติกรรม เป็นต้น

การไม่ถูกทำร้าย แสวงประโยชน์ หรือล่วงละเมิด (ข้อ 16 ของอนุสัญญาฯ)

23. คนพิการที่อยู่ในครอบครัวยากจนมักต้องอยู่บ้านตามลำพังในระหว่างที่สมาชิกในครอบครัวต้องออกไปทำงาน คนที่มีความพิการในระดับรุนแรงที่ไม่สามารถช่วยตัวเองได้อาจอยู่ในลักษณะถูกทอดทิ้ง คนพิการที่เป็นหญิงอาจมีความเสี่ยงที่จะถูกข่มขืน ซึ่งมีปรากฏเป็นข่าวอยู่เป็นระยะๆ แต่หน่วยงานรัฐยังไม่มีความมาตรการเชิงรุกเพื่อคุ้มครองคนพิการที่ถูกทอดทิ้งจากการถูกทำร้าย แสวงประโยชน์หรือล่วงละเมิด แต่อย่างใด แต่มีมาตรการให้ความช่วยเหลือหลังเกิดเหตุ เช่น โทรศัพท์สายด่วนของศูนย์ประชาบดี หมายเลข 1300 ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่รับแจ้งเหตุต่างๆ และการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายโดยสำนักงานพัฒนาสังคมระดับจังหวัดมีเจ้าหน้าที่ให้ความช่วยเหลือในด้านนี้จังหวัดละ 2 คน อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่สายด่วนบางคนไม่มีความรู้ความเข้าใจมากพอที่จะให้คำแนะนำช่วยเหลือและคุ้มครองคนพิการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

24. **ข้อเสนอแนะ** กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการควรจัดให้มีระบบการดูแลความปลอดภัยของคนพิการที่เป็นกลุ่มเสี่ยง เช่น คนพิการที่ถูกทอดทิ้งอยู่ตามลำพัง โดยอาจใช้ระบบอาสาสมัครในการไปเยี่ยมคนพิการในชุมชนเป็นระยะๆ ในทำนองเดียวกับอาสาสมัครสาธารณสุขหรืออาจมีความร่วมมือกับกระทรวงสาธารณสุข ในการใช้อาสาสมัครสาธารณสุขที่มีอยู่แล้วในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับคนพิการในชุมชนที่เป็นกลุ่มเสี่ยงเพื่อมีมาตรการดูแลความปลอดภัยที่เหมาะสมต่อไป ส่วนมาตรการให้ความช่วยเหลือ กระทรวงการพัฒนาสังคมฯ ควรมีการอบรมเจ้าหน้าที่ที่รับแจ้งเหตุทางสายด่วนให้มีความรู้เพียงพอที่จะให้คำแนะนำแก้ไขปัญหาในเบื้องต้นแก่ผู้แจ้งเหตุ

การดำรงชีวิตอย่างอิสระ และการมีมาตรฐานการดำรงชีวิตที่เพียงพอ (ข้อ 19, 20 และ 28 ของอนุสัญญาฯ)

25. สังคมไทยยังมีความเข้าใจเกี่ยวกับการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการไม่ถูกต้องนัก การดำรงชีวิตอย่างอิสระไม่ได้หมายถึงการที่คนพิการอยู่ลำพังเพียงคนเดียว แต่ความหมายที่แท้จริงคือการที่คนพิการสามารถเลือกดำรงชีวิตในรูปแบบที่ตนต้องการได้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องศักดิ์ศรีและเสรีภาพในการตัดสินใจ อนุสัญญาฯ ด้วยสิทธิของคนพิการข้อ 19 กำหนดให้คนพิการมีโอกาสเลือกที่จะอาศัยอยู่ในชุมชน โดยรัฐควรมีบริการที่สนับสนุนเรื่องการจัดสภาพที่อยู่อาศัย ให้เอื้อต่อการที่คนพิการจะอาศัยอยู่ในบ้านและเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนได้ ซึ่งมาตรา 20 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 รับรองสิทธิของคนพิการในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสวัสดิการและความช่วยเหลือจากรัฐในด้านต่างๆ รวมถึงการปรับสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัยและการมีผู้ช่วยคนพิการ ปัจจุบัน คนพิการสามารถขอรับเงินค่าปรับปรุงที่อยู่อาศัยจากรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการได้

26. ในปี 2557 รัฐได้จัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยแก่คนพิการเป็นเงิน 9.24 ล้านบาท มีคนพิการได้รับเงินสนับสนุน 462 ราย และหน่วยงานได้นำเงินกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการมาใช้เพื่อการนี้เพิ่มเติมอีก 14.14 ล้านบาทสำหรับคนพิการ 700 ราย รวมงบประมาณที่ใช้ทั้งสิ้น 23.38 ล้านบาท มีคนพิการได้รับประโยชน์รวม 1,162 ราย อย่างไรก็ตาม หน่วยงาน

ที่เกี่ยวข้องกำหนดหลักเกณฑ์การสนับสนุนค่าใช้จ่าย ในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยจะให้หลังละไม่เกิน 20,000 บาท ซึ่งมักไม่สอดคล้องกับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงและคนพิการต้องหาเงินจากแหล่งอื่น มาใช้ในการดังกล่าวเพิ่มเติม

27. ข้อเสนอแนะ การให้ความช่วยเหลือเพื่อปรับปรุงสภาพที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมควรพิจารณาตามความจำเป็นของคนพิการที่ขอรับความช่วยเหลือแต่ละคนเป็นกรณีๆ ไป เพื่อให้คนพิการได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง รวมทั้งควรมีการพิจารณาทบทวนปรับปรุงเพดานสำหรับการปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้สอดคล้องกับสภาวะค่าครองชีพมากขึ้น

28. กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการมีระบบให้บริการผู้ช่วยคนพิการแก่คนพิการระดับรุนแรงโดยได้พัฒนาหลักสูตรและจัดอบรมการเป็นผู้ช่วยคนพิการแก่ผู้ที่สนใจ ผู้ที่ผ่านการอบรมหลักสูตรดังกล่าวจะได้รับการจัดจ้างเป็นผู้ช่วยคนพิการและสามารถได้รับค่าตอบแทนวันละไม่เกิน 6 ชั่วโมงๆ ละ 50 บาท ปัจจุบัน มีผู้ช่วยคนพิการที่จัดจ้างกับกรมส่งเสริมฯ ประมาณ 550 คน ซึ่งยังมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับความต้องการเพราะกรมส่งเสริมฯ ได้รับจัดสรรงบประมาณไม่มาก นอกจากนี้ การที่ผู้ช่วยคนพิการไม่สามารถเบิกค่าเดินทางในการไปให้บริการได้ จึงไม่จูงใจให้ผู้ช่วยคนพิการไปให้บริการแก่คนพิการที่อยู่ไกลออกไป กรมส่งเสริมฯ ได้แก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยขอให้สภาคนพิการมาช่วยจัดการอบรมและขอความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการตั้งงบประมาณเพื่อสนับสนุนการอบรมผู้ช่วยคนพิการ รวมทั้งได้นำเงินจากกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ มาใช้เป็นค่าใช้จ่ายของผู้ช่วยคนพิการในการเดินทางไปให้บริการแก่คนพิการที่อยู่ไกลโดยให้เบิกจ่ายได้ตามจ่ายจริงแต่ไม่เกินเดือนละ 1,000 บาท

29. พ่อแม่คนพิการที่เข้ารับการอบรมเป็นผู้ช่วยคนพิการไม่สามารถเบิกค่าตอบแทนในการดูแลลูกพิการของตนเองได้เนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมองว่าพ่อแม่มีหน้าที่ในการเลี้ยงดูลูกอยู่แล้ว จึงไม่ควรได้รับค่าตอบแทน อย่างไรก็ตาม มีพ่อแม่คนพิการจำนวนไม่น้อยที่ต้องลาออกจากงานเพื่อมาเลี้ยงดูลูกพิการเต็มเวลา และพ่อแม่กลุ่มนี้ต้องการการสนับสนุนและความช่วยเหลือจากรัฐทั้งในการดำรงชีพของตนเองและในการเลี้ยงดูลูกพิการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในครอบครัวที่เหลือพ่อหรือแม่ที่ต้องเลี้ยงดูลูกเพียงคนเดียว

30. รัฐมีมาตรการสนับสนุนและช่วยเหลือครอบครัวที่ต้องเลี้ยงดูคนพิการ ได้แก่ การให้เงินสงเคราะห์ครอบครัวเพื่อการดำรงชีพครั้งละ 3,000 บาทปีละไม่เกิน 3 ครั้ง และการให้ผู้ดูแลคนพิการนำค่าเลี้ยงดูมาหักลดหย่อนภาษีในการคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาได้คนละ 60,000 บาท นอกจากนี้ รัฐยังมีการจ่ายเบี้ยความพิการให้แก่คนพิการทุกคนที่จดทะเบียนกับรัฐเป็นรายเดือนทุกเดือน ซึ่งเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2557 รัฐบาลชุดปัจจุบันได้อนุมัติให้ปรับเพิ่มเบี้ยความพิการจากเดิมรายละ 500 บาทต่อเดือนเป็น 800 บาทต่อเดือนโดยให้เริ่มตั้งแต่ปีงบประมาณ 2558 เป็นต้นไป

31. ข้อเสนอแนะ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการควรสร้างระบบอาสาสมัครเพื่อสามารถให้บริการแก่คนพิการได้อย่างทั่วถึง โดยอาจใช้ระบบอาสาสมัครของกระทรวงสาธารณสุขที่มีอยู่แล้ว นอกจากนี้ ในการดำเนินงานของศูนย์บริการคนพิการที่กรมส่งเสริมฯ อยู่ระหว่างดำเนินการจัดตั้งเพื่อให้บริการแก่คนพิการในจังหวัดต่างๆ ควรมีการส่งเสริมให้หน่วยงานส่วนท้องถิ่นเข้ามาดำเนินการโดย

กรมส่งเสริมฯ ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำแก่หน่วยงานเหล่านั้นเพื่อให้สามารถให้บริการที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของคนพิการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

32. ข้อเสนอแนะ กรมส่งเสริมฯ ควรพิจารณาทบทวนอัตราค่าตอบแทนสำหรับผู้ช่วยคนพิการให้เหมาะสม รวมทั้งพิจารณาให้พ่อแม่ที่ดูแลลูกของตนเองที่พิการสามารถเบิกค่าตอบแทนได้เช่นเดียวกับผู้ช่วยคนพิการอื่น หรือจัดให้มีมาตรการอื่นเพื่อสนับสนุนพ่อหรือแม่ที่ต้องลาออกจากงานเพื่อดูแลลูกพิการเต็มเวลาซึ่งไม่สามารถใช้สิทธิประโยชน์จากมาตรการทางภาษีได้เนื่องจากไม่มีรายได้ นอกจากนี้รัฐบาลควรมีแผนงานให้ความช่วยเหลือครอบครัวที่มีความยากลำบาก ในการดูแลลูกพิการเป็นการเฉพาะ เช่น ครอบครัวที่มีรายได้น้อยและครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่ที่ต้องเลี้ยงดูลูกพิการเพียงคนเดียว โดยอาศัยเส้นแบ่งความยากจนของสหประชาชาติเป็นเกณฑ์อ้างอิง รวมทั้งควรพิจารณาทบทวนเงินสนับสนุนในรูปแบบต่างๆ อาทิ เงินสงเคราะห์ครอบครัวและเบี้ยความพิการ ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการดำรงชีวิตตามภาวะเศรษฐกิจปัจจุบัน เช่น คนพิการรายได้น้อยกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ รัฐบาลเพิ่มเงินสนับสนุนให้เท่ากับค่าจ้างขั้นต่ำ เป็นต้น

33. ปัจจุบันมีเด็กออทิสติกหลายคนที่อยู่กับญาติซึ่งมีอายุมาก หากญาติที่ดูแลเสียชีวิตไป รัฐบาลยังไม่มีแนวทางที่ชัดเจนว่าจะดูแลเด็กกลุ่มนี้อย่างไร ปัจจุบัน รัฐบาลมีสถานสงเคราะห์เฉพาะทางสำหรับความพิการประเภทต่างๆ แต่ไม่มีสถานสงเคราะห์สำหรับเด็กออทิสติก ส่วนสถานสงเคราะห์เด็กอาจไม่มีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ในการดูแลเด็กออทิสติกเพียงพอ

34. ข้อเสนอแนะ การดูแลเด็กพิการที่ไม่มีผู้ดูแล รัฐบาลควรยึดหลักการหาครอบครัวทดแทนให้ก่อนการส่งเข้าสถานสงเคราะห์เพราะเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูในสถานสงเคราะห์จะไม่ได้รับการพัฒนาทักษะทางสังคมและทักษะในการดำเนินชีวิตเช่นเด็กปกติ โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ควรเป็นหน่วยงานรับผิดชอบดำเนินการ หากหาครอบครัวทดแทนไม่ได้ อาจนำแนวทางการดำเนินงานในรูปแบบของ Group Home จากต่างประเทศมาใช้ เป็นการให้ครอบครัวในชุมชนรับเด็กไปดูแลโดยครอบครัวดังกล่าวจะได้รับค่าตอบแทนจากรัฐเป็นเงินเดือน และรัฐจะมีระบบกำกับดูแลโดยใช้ Home Visitation Programme

35. ข้อเสนอแนะ การส่งตัวเด็กเข้าสถานสงเคราะห์ควรทำในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการให้เด็กอยู่ในสภาพแวดล้อมของครอบครัวได้เท่านั้น และรัฐควรปรับปรุงการดำเนินงานของสถานสงเคราะห์โดยดูแลให้สถานสงเคราะห์มีเจ้าหน้าที่ที่เพียงพอและเจ้าหน้าที่ มีความรู้ความเชี่ยวชาญที่เหมาะสมกับการดูแลเด็กพิการประเภทต่างๆ จัดให้สถานสงเคราะห์มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการอย่างเพียงพอและอบรมให้เจ้าหน้าที่มีความรู้ในการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ

สิทธิด้านการศึกษา (ข้อ 24 ของอนุสัญญาฯ)

36. พ.ร.บ. การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 มาตรา 5 ระบุว่าคนพิการมีสิทธิได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐานตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการจนตลอดชีวิต โดยการจัดบริการทางการศึกษาสำหรับคนพิการต้องคำนึงถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและความต้องการจำเป็นพิเศษของ

คนพิการแต่ละประเภทและบุคคล (ทั้งในแง่ของสถานศึกษา ระบบและรูปแบบการศึกษาการจัดการหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ และการทดสอบทางการศึกษา) และกระทรวงศึกษาธิการได้มีการจัดทำแผนพัฒนา การศึกษาสำหรับคนพิการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2555-2559) โดยมีเป้าหมายให้คนพิการได้รับโอกาสทาง การศึกษาอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของแต่ละบุคคล รวมถึงการให้ คนพิการมีทักษะการดำรงชีวิต สามารถประกอบชีวิตพึ่งตนเองได้อย่างมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ แผน ดังกล่าวได้กำหนดยุทธศาสตร์ ในการบรรลุเป้าหมายที่รวมถึงการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาแก่คนพิการ ทั้งการเพิ่มจำนวนสถานศึกษาให้คนพิการอย่างหลากหลายและครอบคลุมทุกพื้นที่ การวิจัยและพัฒนา หลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับคนพิการ และการพัฒนา คุณภาพครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

37. อย่างไรก็ดี ในทางปฏิบัติ คนพิการจำนวนมากยังไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาได้ การพิจารณารับ เด็กพิการเข้าศึกษาขึ้นอยู่กับนโยบายของผู้บริหารของโรงเรียนแต่ละโรงเรียน เด็กพิการจำนวนมากไม่ ยถูกปฏิเสธการเข้าเรียนในโรงเรียนปกติ ผู้ปกครองของเด็กออทิสติกหลายคนประสบปัญหาโรงเรียนของ รัฐมักไม่จัดการศึกษาให้หากผู้ปกครองไม่เรียกร้อง โรงเรียนในเครือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) บางแห่งได้จัดห้องเรียนให้เด็กพิการ 1 ห้องแต่ห้องเรียนดังกล่าวรวมเด็กหลายกลุ่ม และมีครูเพียง 2 คนซึ่งไม่สามารถดูแลได้ทั่วถึง โรงเรียนบางแห่งไม่ได้จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อ คนพิการ เช่น การจัดชั้นเรียนสำหรับคนพิการทางการเคลื่อนไหวควรจัดที่ชั้นล่างของอาคารเรียน เป็น ดันความไม่พร้อมของโรงเรียนในการจัดการศึกษาแก่เด็กพิการทำให้เด็กพิการถูกเลือกปฏิบัติ แม้ว่า มาตรา 8 วรรคห้าของพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 จะกำหนดว่า สถานศึกษาใดปฏิเสธไม่รับคนพิการเข้าศึกษา ให้ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามกฎหมาย แต่ในทางปฏิบัติยังมีการประนีประนอม เช่น การให้นักเรียนพิการที่สอบเข้าเรียนที่โรงเรียนแห่งหนึ่งไป เรียนที่โรงเรียนอีกแห่งหนึ่งเพราะมีการใกล้เคียงให้เด็กพิการไปเรียนในโรงเรียนที่มีความพร้อมมากกว่า เป็นต้น ส่วนโรงเรียนที่จัดการศึกษาเฉพาะความพิการยังมีน้อย และปัจจุบันยังไม่มีโรงเรียนสำหรับเด็ก ออทิสติกในขณะที่มีโรงเรียนเฉพาะทางสำหรับเด็กพิการอื่นๆ ทุกประเภทแล้ว รัฐมีศูนย์การศึกษาพิเศษ สำหรับเตรียมความพร้อมเด็กพิการก่อนเข้าสู่ระบบการศึกษาแต่ศูนย์ดังกล่าวมีเพียงจังหวัดละ 1 แห่ง ทำ ให้เด็กที่อยู่ไกลจากศูนย์มีปัญหาในการเดินทางไปเรียน

38. ปัญหาที่สำคัญในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการ คือ บุคลากรครูที่มีความรู้ความเข้าใจในการ สอนคนพิการมีจำนวนน้อย โรงเรียนทั่วไปมักขาดบุคลากรที่มีความเข้าใจในการสอนเด็กกลุ่มนี้และมักไม่ มีครูพิเศษสำหรับสอนเด็กพิการ หรือครูในโรงเรียนที่มีการเรียนร่วมระหว่างเด็กปกติกับเด็กพิการไม่ได้ รับการอบรมเพียงพอ การศึกษาไม่มีคุณภาพ การสอนไม่จริงจัง เด็กอยู่ในโรงเรียนแต่ไม่ได้เรียน ทำให้ เด็กพิการต้องถูกพักการเรียนและให้ออกจากการเรียนในที่สุด โรงเรียนบางแห่งไม่มีครูผู้ช่วยที่จะดูแลเด็ก พิการมากพอ ทำให้มีเด็กพิการบางคนถูกรังแกจากเพื่อนร่วมชั้น ปัญหาอีกประการหนึ่งคือรูปแบบการ จัดการศึกษาไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กพิการ เช่น การจัดให้เด็กพิการหลายประเภทมาเรียนร่วมกัน ทั้งๆ ที่เด็กพิการบางประเภท เช่น เด็กพิการทางสติปัญญาหรือออทิสติก อาจมีพัฒนาการทางการเรียนรู้ ที่แตกต่างจากเด็กทั่วไป และไม่เหมาะที่จะจัดให้เรียนในชั้นเรียนเดียวกับเด็กพิการประเภทอื่น เป็นต้น

39. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ให้ข้อมูลว่า เด็กพิการที่เรียนในโรงเรียน เฉพาะความพิการกว่าร้อยละ 90 เรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนในโรงเรียนทั่วไปอยู่ในระหว่างการ เก็บข้อมูล แต่คนพิการและผู้ปกครองเด็กพิการเห็นว่าเด็กพิการที่ได้เข้าเรียนจำนวนไม่น้อยไม่จบ การศึกษา ซึ่งมีสาเหตุสำคัญเนื่องจากเด็กพิการมักประสบปัญหาในการเรียน เช่น หลักสูตรที่เรียนไม่ สอดคล้องกับความต้องการของเด็กพิการแต่ละคน แม้ว่ามาตรา 8 ของ พ.ร.บ. การจัดการศึกษาสำหรับ คนพิการ พ.ศ. 2551 จะกำหนดให้สถานศึกษาในทุกสังกัดจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล โดย ให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการ แต่ในทางปฏิบัติ โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่มีการ จัดทำแผนการศึกษารายบุคคล หรือมีการจัดทำแผนรายบุคคลแต่แผนดังกล่าวไม่สอดคล้องกับ ความต้องการจำเป็นของเด็กพิการ นอกจากนี้ ยังมีปัญหาการขาดระบบการช่วยเหลือเพื่อให้เด็กอยู่ในระบบ การศึกษาได้ ความยากจนของครอบครัวที่ทำให้เด็กไปเรียนได้ไม่สม่ำเสมอ ปัญหาการเดินทางเพราะ โรงเรียนอยู่ไกล และปัญหาความรุนแรงของความพิการ เช่น ความพิการด้านสติปัญญา นโยบายด้าน การศึกษาของรัฐที่เน้นให้เด็กได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ไม่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของเด็ก พิการบางประเภท เช่น เด็กพิการทางสมองอาจไม่จำเป็นต้องเรียนเนื้อหาครบถ้วนเหมือนเด็กทั่วไป แต่การศึกษาควรมุ่งสนับสนุนความสามารถเฉพาะด้านเพื่อให้สามารถเลี้ยงชีพได้ เป็นต้น สำนักงาน สพฐ. ให้ข้อมูลว่า กระทรวงศึกษาได้ริเริ่มจัดทำระบบสนับสนุนการศึกษาของเด็กพิการ (Student Support Service) ในโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนร่วม/เรียนรวม ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่เด็กพิการส่วนใหญ่เรียนอยู่ โดยขณะนี้มีการจัดระบบนี้ให้แก่โรงเรียนในสังกัดประมาณ 1,000 แห่งจากโรงเรียนทั้งหมดประมาณ 21,000 แห่งทั่วประเทศ และมีแผนจะขยายไปในโรงเรียนอื่นๆ เพิ่มขึ้น แต่ปัจจุบันยังมีข้อจำกัดด้าน งบประมาณ

40. ข้อเสนอแนะ กระทรวงศึกษาธิการควรมีมาตรการสนับสนุนโรงเรียนต่างๆ ให้สามารถจัดการศึกษา แก่เด็กพิการที่สามารถเรียนร่วมหรือเรียนรวม³ กับเด็กทั่วไปในโรงเรียนปกติในรูปแบบต่างๆ ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ ทั้งงบประมาณในการปรับสภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้เอื้อต่อการศึกษาของเด็กพิการ และในการจ้างบุคลากรเพื่อสนับสนุนการศึกษาของเด็กพิการเพิ่มเติม การอบรมครูให้มีความรู้ความ เข้าใจเกี่ยวกับเด็กพิการและแนวทางการสอนเด็กพิการประเภทต่างๆ ตามระดับความพิการ การพัฒนา แนวทางการจัดทำ แผนการศึกษารายบุคคลที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของเด็กพิการ รวมถึง การวัดและประเมินผลการศึกษาที่เหมาะสม และรัฐควรจัดสรรงบประมาณให้แก่กระทรวง ศึกษาธิการ เพื่อให้สามารถจัดการศึกษาแก่คนพิการได้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาควรมี

³ ตามแนวทางการจัดรูปแบบการศึกษาสำหรับเด็กพิการของกระทรวงศึกษาธิการ การศึกษาแบบเรียนร่วม (Mainstreaming) หมายถึง การจัดให้เด็กพิการได้เรียนในโรงเรียนปกติในลักษณะต่างๆ เพื่อให้เด็กพิการและเด็กปกติ ได้เรียนรู้และมีกิจกรรมร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียนในวัยเดียวกัน เช่น การเรียนร่วมบางเวลา การเรียนในห้องเสริมวิชาการ การเรียนร่วมในวิชาดนตรี พลศึกษา กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี เป็นต้น ส่วนการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม หมายถึง การจัดให้เด็กพิการเรียนรวมและทำกิจกรรมกับเด็กปกติในทุกวิชาโดยไม่แบ่งแยกว่าเป็นเด็กพิการหรือเด็กปกติ โดยครู ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการสอน และโรงเรียนต้องจัดให้มีสื่อสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษา รวมทั้งการวัดและ ประเมินผลที่เหมาะสม

การเก็บข้อมูลสถิตินักเรียนพิการที่เข้ารับและจบการศึกษา ในแต่ละช่วงชั้นโดยแยกตามประเภทความพิการเพื่อนำมาใช้ในการวางแผนการศึกษาสำหรับคนพิการ

41. ข้อเสนอแนะ กระทรวงศึกษาธิการควรจัดให้มีระบบการส่งต่อคนพิการที่จบชั้นมัธยมศึกษาเข้าฝึกอบรมด้านอาชีพหรือการประกอบอาชีพอิสระ โดยให้สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงาน กศน.) เป็นผู้ดำเนินการและให้ผู้ปกครองเด็กพิการได้มีส่วนร่วมในการออกแบบหลักสูตร โดยในการฝึกอาชีพอาจให้เด็กพิการรับงานมาทำที่บ้านได้หรือได้รับการฝึกอาชีพในสถานประกอบการเพื่อให้เด็กพิการ ได้พัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการอยู่ในชุมชน และอาจใช้งบประมาณจากกองทุนเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการฝึกอาชีพดังกล่าว

42. มาตรา 8 ของพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 กำหนดให้สถานศึกษาในทุกสังกัดจัดสภาพแวดล้อม ระบบสนับสนุนการเรียนการสอน บริการเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาที่คนพิการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ แต่กฎหมายดังกล่าวยังขาดการนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง สำนักงาน สพฐ. แจ้งว่ารัฐได้ใช้งบประมาณสนับสนุนแก่นักเรียนพิการสำหรับจัดซื้อสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ หรือความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษารายละ 2,000 บาท แต่การสนับสนุนดังกล่าวยังไม่ทั่วถึง การผลิตสื่อการเรียนการสอนสำหรับคนพิการมักทำในลักษณะโครงการซึ่งอาจไม่ต่อเนื่องและไม่มีความยั่งยืน การผลิตสื่อค่อนข้างล่าช้าไม่ทันการเรียนการสอน ในภาคการศึกษาแต่ละภาคและไม่ตรงกับความต้องการของนักเรียนพิการที่ระบุไว้ในแผนการศึกษารายบุคคล การขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนทำให้นักเรียนพิการเลือกเรียนได้เฉพาะโรงเรียนที่มีความพร้อมด้านสื่อการเรียนการสอน จึงเกิดปัญหาการกระจุกตัวของนักเรียนพิการเฉพาะโรงเรียนใดโรงเรียนหนึ่ง เด็กพิการทางการเห็นที่ได้เข้าเรียนพอจะสามารถเรียนได้ แต่มีปัญหาเรื่องสื่อการเรียนการสอนที่หน่วยงานผลิตไม่ทัน การผลิตสื่อการเรียนการสอนให้อยู่ในรูปแบบที่เด็กพิการทางการเห็นจะสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้กลายเป็นหน้าที่ของหน่วยงานเอกชนการกุศล นอกจากนี้ การจัดอุปกรณ์การเรียนการสอนไม่ได้คำนึงถึงความต้องการของเด็กพิการ เช่น การแจกแท็บเล็ตตามนโยบายรัฐบาลชุดก่อน เนื้อหาที่บรรจุในแท็บเล็ตไม่รองรับการใช้งานของเด็กพิการ เป็นต้น ส่วนสื่อการเรียนสำหรับเด็กออทิสติก ควรออกแบบให้สอดคล้องกับความสามารถในการเรียนรู้ของเด็ก เช่น การใช้ภาพมากกว่าตัวอักษร เป็นต้น

43. ในกรณีของนักเรียนพิการทางการได้ยินตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ 6 มักพบว่าครูผู้สอนจะถ่ายทอดเนื้อหาในหลักสูตรไม่ครบถ้วนเพราะภาษามือไม่ละเอียด สื่อการสอนมักใช้ภาษาปกติ ทำให้เด็กหูหนวกมีความรู้น้อยกว่าเด็กที่จบจากโรงเรียนทั่วไป เมื่อไปสอบแข่งขันจึงมักสอบไม่ได้ นอกจากนี้เด็กพิการทางการได้ยินมีปัญหาเขียนภาษาไทยไม่ถูกต้อง ส่วนการเรียนในระดับอุดมศึกษาของคนพิการทางการได้ยิน มีสถานศึกษาให้เลือกน้อยเพราะจะเข้าศึกษาได้เฉพาะสถานศึกษาที่มีศูนย์บริการนักศึกษาพิการ (Disability Support Services - DSS) เท่านั้น

44. ข้อเสนอแนะ กระทรวงศึกษาธิการควรมีการจัดระบบเพื่อให้เด็กพิการได้รับสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการศึกษาที่สอดคล้องกับความสามารถของเด็กอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และทันเวลาสำหรับใช้

ในการเรียนก่อนเปิดภาคเรียน กระทรวงศึกษาธิการควรมีการพัฒนาครูสำหรับคนพิการทางการได้ยินที่ใช้ภาษามือได้ดีและควรมีระบบการประเมินครู รวมทั้งควรเน้นการเรียนภาษาไทยทั้งการเขียนและอ่านแก่เด็กพิการทางการได้ยินตั้งแต่ในวัยเด็กเล็กเพื่อแก้ไขปัญหาการเขียนภาษาไทยไม่ถูกต้องและเสริมสร้างทักษะการอ่านให้แก่เด็กพิการทางการได้ยินด้วย ส่วนการเรียนในระดับอุดมศึกษา รัฐควรพยายามจัดให้มีระบบ DSS ให้ครอบคลุมมหาวิทยาลัยต่างๆ ให้มากขึ้นเพื่อลดข้อจำกัดของคนพิการทุกประเภทในการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น

สิทธิด้านสุขภาพและการฟื้นฟูสมรรถภาพ (ข้อ 25 และ 26 ของอนุสัญญาฯ)

45. การจัดบริการทางการแพทย์ของรัฐเพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการยังไม่ทั่วถึงครอบคลุมและไม่ตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นของคนพิการ การให้บริการอุปกรณ์/เครื่องช่วยความพิการและการฟื้นฟูคนพิการมีจำกัดในโรงพยาบาลเพียงบางแห่งเท่านั้นและมักไม่มีบริการแก่เด็กเล็กเพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพแต่เนิ่นหรือเมื่อแรกพบความพิการ โรงพยาบาลประจำจังหวัดบางแห่งยังไม่มีผู้เชี่ยวชาญในการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการมากพอ อย่างไรก็ดี หน่วยงานของรัฐได้พยายามกระจายการให้บริการไปในระดับท้องถิ่นให้มากขึ้นโดยได้ใช้งบประมาณ สนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน 39 จังหวัด จัดบริการฟื้นฟูให้คนพิการที่บ้านและให้บริการพื้นฐานอื่นที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการโดยมีสำนักงานพัฒนาสังคมและโรงพยาบาลในจังหวัดมาร่วมในการบริหารงาน

46. การให้บริการฟื้นฟูและอุปกรณ์/เครื่องช่วยความพิการของรัฐยังมีข้อจำกัดบางประการ กระทรวงสาธารณสุขได้ออกประกาศกำหนดบริการฟื้นฟูสมรรถภาพ โดยกระบวนการทางการแพทย์สำหรับคนพิการ (พ.ศ.2552) จำนวน 26 รายการ แต่สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ซึ่งเป็นผู้ให้บริการด้านสาธารณสุขของรัฐ จัดบริการให้เพียง 9 รายการเท่านั้น สถานพยาบาลรวมทั้งศูนย์สิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ มักให้บริการการฟื้นฟูแก่คนพิการทางการเคลื่อนไหวมากกว่าคนพิการประเภทอื่น ส่วนอุปกรณ์ที่อยู่ในชุดสิทธิประโยชน์ของ สปสช. มีปัญหาเรื่องคุณภาพเนื่องจากรัฐกำหนดราคาค่าอุปกรณ์ไว้ค่อนข้างต่ำ ศูนย์สิรินธรฯ มีการให้ยืมอุปกรณ์เครื่องช่วยความพิการ แต่การให้บริการยังจำกัดอยู่ที่ส่วนกลาง ไม่กระจายไปในระดับท้องถิ่น กรณีคนพิการทางการเห็น แม้มีการอบรมการสร้างควมคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว แต่การอบรมดังกล่าวเป็นการให้บริการในลักษณะโครงการที่อาจยุติลงเมื่อใดก็ได้ ในกรณีของคนพิการทางการได้ยิน แพทย์จะแจกเครื่องช่วยฟังให้เฉพาะผู้ที่ได้รับการตรวจวัดการได้ยินต่ำกว่า 80 เดซิเบลเท่านั้น หากเกินกว่านั้นรัฐจะไม่แจกเครื่องช่วยฟังให้ สถานพยาบาลของรัฐมักไม่มีบริการส่งเสริมพัฒนาการสำหรับคนพิการทางสติปัญญา

47. **ข้อเสนอแนะ** รัฐควรแสวงหาเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่จะช่วยจัดอุปสรรคในการดำรงชีวิตของคนพิการ เช่น การใส่อุปกรณ์ในหูสำหรับคนตาบอดเพื่อช่วยในการมองเห็น เป็นต้น ในกรณีของคนพิการทางการได้ยิน รัฐควรให้เครื่องช่วยฟังสำหรับผู้มีระดับการได้ยินสูงกว่า 80 เดซิเบลเพื่อประโยชน์สำหรับคนพิการในการเดินทางได้อย่างปลอดภัยขึ้นเพราะจะช่วยคนพิการให้ได้ยินเสียงรถวิ่งและเสียงอื่นๆ ได้ดีขึ้น นอกจากนี้ รัฐควรพยายามขยายการให้บริการรักษาและฟื้นฟูแก่คนพิการให้ทั่วถึงยิ่งขึ้นเช่นในกรณี

ประเทศญี่ปุ่นมีศูนย์ฟื้นฟูคนพิการอยู่ในทุกหมู่บ้านและแยกตามประเภทความพิการด้วย การให้บริการอย่างทั่วถึงจะช่วยลดและบรรเทาความพิการได้ เช่น เด็กพิการบางประเภทหากได้รับการฟื้นฟูเร็ว จะมีโอกาสพัฒนาได้ใกล้เคียงกับเด็กปกติ

48. กรณีคนพิการทางจิต กรมสุขภาพจิตเป็นเพียงหน่วยงานที่ให้บริการทางวิชาการ แต่ไม่ได้ให้บริการทางการแพทย์หรือให้บริการฝึกทำกิจกรรมบำบัดฟื้นฟูแก่คนพิการ แพทย์ที่รักษาคนพิการด้านจิตใจเป็นจิตแพทย์ตามโรงพยาบาลที่ต้องให้บริการผู้มารับบริการทางสุขภาพจิตโดยทั่วไปซึ่งมีจำนวนมากขึ้นทุกปี การให้บริการแก่คนพิการทางจิตจึงไม่เพียงพอ กระทรวงสาธารณสุขไม่ได้มีการจัดระบบงานเพื่อรองรับคนพิการทางจิต บุคลากรของโรงพยาบาลหลายแห่งไม่ได้ผ่านการอบรมเพื่อฟื้นฟูคนพิการด้านนี้และโรงพยาบาลขนาดเล็กไม่มีบริการดังกล่าว นอกจากนี้ ปัจจุบันยังไม่มีสถาบันทางจิตสำหรับคนพิการเป็นการเฉพาะในขณะที่คนพิการทางการเคลื่อนไหว มีศูนย์สิทธิที่ให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์และดำเนินงานด้านการศึกษาวิจัยและพัฒนาด้วย แม้ประเทศไทยจะมีกฎหมายว่าด้วยสุขภาพจิตแต่กฎหมายดังกล่าวไม่ได้ให้คนพิการทางจิตมีส่วนร่วมและไม่ได้คุ้มครองคนพิการทางจิตแต่อย่างใด

49. ผู้ปกครองเด็กออทิสติกที่อายุเกิน 18 ปีบางคนประสบปัญหาไม่สามารถรับมือกับเด็กที่มีความเครียดและใช้ความรุนแรง เนื่องจากเด็กไม่สามารถจัดการกับความเปลี่ยนแปลงทางฮอร์โมนได้และอาจทำอันตรายต่อตัวเอง แต่โรงพยาบาลมักไม่ยอมให้เข้ารับการรักษาเป็นผู้ป่วยใน ทั้งโรงพยาบาลทั่วไปและโรงพยาบาลทางจิต ผู้ปกครองได้เคยแจ้งปัญหานี้ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบแล้วแต่ยังไม่ได้รับการแก้ไข นอกจากนี้ ระบบประกันสุขภาพมีการปรับเปลี่ยนการให้ยาแก่ผู้เป็นออทิสติกจากยาต่างประเทศเป็นยาที่ผลิตภายในประเทศซึ่งมีผลข้างเคียงมากกว่าทั้งๆ ที่ยาจากต่างประเทศเป็นยาในบัญชีหลักที่โรงพยาบาลสามารถจ่ายได้ หากจะใช้ยาที่อยู่ในระบบบัญชียาที่ผู้รับบริการต้องจ่ายเอง คนพิการออทิสติกต้องประสบปัญหาเพราะยามีราคาแพง

50. ปัจจุบัน ยังไม่มีความชัดเจนเกี่ยวกับการส่งต่อคนพิการทางจิตกรณีฉุกเฉิน การขอความช่วยเหลือจากสถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ (สพฉ.) ทางสายด่วน 1669 ในกรณีคนพิการทางจิตมีพฤติกรรมที่อาจเป็นอันตรายต่อผู้อื่นแต่ยังไม่มีผู้ได้รับบาดเจ็บ เช่น ผู้ป่วยถือมีดอยู่ในมือแต่ยังไม่ได้ทำร้ายใคร เจ้าหน้าที่หน่วยบริการจะเห็นว่ายังไม่ใช่กรณีฉุกเฉิน หรือเป็นกรณีฉุกเฉินน้อยกว่ากรณีที่ได้รับแจ้งรายอื่น ๆ จึงไม่เข้าเกณฑ์ที่จะได้รับการ ญาติของคนพิการต้องจัดหารถเพื่อส่งตัวคนพิการทางจิตไปโรงพยาบาลเอง

51. **ข้อเสนอแนะ** กรมสุขภาพจิตควรทำหน้าที่ทั้งทางด้าน (1) การรักษา และ (2) การป้องกันและส่งเสริม เช่นเดียวกับกรมอนามัยซึ่งดูแลสุขภาพทางร่างกาย และโรงพยาบาลควรรับคนพิการทางจิตที่ตกอยู่ในภาวะก้าวร้าวและพ่อแม่ไม่สามารถควบคุมได้เป็นผู้ป่วยในจนกว่าอาการจะดีขึ้น รวมทั้งฝึกอบรมให้ญาติหรือผู้ดูแลสามารถควบคุมสถานการณ์ผู้ป่วยมีความก้าวร้าวและใช้ความรุนแรง โดยควรมีการกำหนดให้ชัดเจนว่าจะให้โรงพยาบาลใดให้บริการดังกล่าว ในการส่งต่อคนพิการทางจิตในกรณีฉุกเฉิน ควรมีการสร้าง ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะฉุกเฉินของคนพิการ แต่ละประเภทที่แตกต่างกันให้แก่เจ้าหน้าที่หน่วยบริการทางการแพทย์ฉุกเฉิน เพื่อให้ระบบการส่งต่อผู้ป่วยฉุกเฉินที่มีประสิทธิภาพ

ทันทั้งที่และไม่เป็นภาระในการดำเนินการของญาติของผู้ป่วยทางจิต ในกรณีคนพิการทางจิตที่ต้องใช้ยาที่มีราคาแพง รัฐอาจกำหนดให้ใช้สิทธิในระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติก่อน หากไม่เพียงพอ ควรให้สามารถขอใช้เงินจากกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการเพิ่มเติมได้

52. ผู้ป่วยทางจิตส่วนใหญ่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนและทำบัตรแสดงตนเป็นคนพิการเนื่องจากเห็นว่าการมีบัตรดังกล่าวจะทำให้ถูกตีตราจากสังคม ปัจจุบันมีคนพิการทางจิตที่ขึ้นทะเบียนประมาณ 100,000 คน แต่มีการประมาณการมีคนพิการทางจิตที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนอีกกว่า 600,000 คน ทำให้เป็นที่น่ากังวลว่าคนกลุ่มนี้อาจเข้าไม่ถึงยาที่จำเป็นที่จะทำให้คนพิการกลุ่มนี้ใช้ชีวิตในสังคมได้ การไม่ขึ้นทะเบียนเป็นคนพิการยังจะทำให้คนพิการนั้นไม่ได้รับประโยชน์จากระบบการช่วยเหลือฟื้นฟูคนพิการซึ่งจะให้บริการแต่ผู้ที่ขึ้นทะเบียนแล้วเท่านั้น นอกจากนี้ ผู้ป่วยทางจิตหลายคนไม่เข้าใจและกลัวว่าการขึ้นทะเบียนจะมีผลกระทบต่อการทำนิติกรรมสัญญาหรือสิทธิในการรับมรดกต่าง ๆ แต่ความพิการทางจิตไม่ใช่ความพิการถาวร เมื่อหายดีแล้วสามารถเพิกถอนความเป็นคนพิการได้ ในขณะเดียวกัน การออกบัตรประจำตัวแก่คนพิการทางจิตยังไม่สามารถทำได้อย่างทั่วถึง เนื่องจากประเทศไทยมีโรงพยาบาลที่มีแพทย์เฉพาะทางสำหรับผู้ป่วยทางจิตเพียง 17 แห่ง ซึ่งการประเมินความพิการทางจิตนั้นแพทย์ทั่วไปไม่สามารถทำได้ ทำให้โรงพยาบาลทั่วไปไม่สามารถออกบัตรประจำตัวแก่ผู้ที่พิการทางจิตได้

53. **ข้อเสนอแนะ** รัฐควรพิจารณาจัดทำฐานข้อมูลคนพิการเพื่อประโยชน์ในการให้บริการแก่คนพิการ โดยไม่ต้องให้คนพิการทำบัตรแสดงตนเพื่อหลีกเลี่ยงการตีตรา โดยกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ อาจเก็บข้อมูลจากหน่วยงานที่มีคนพิการมาขอรับบริการและเชื่อมโยงฐานข้อมูลนั้นกับหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ที่ให้บริการแก่คนพิการ ในขณะเดียวกัน รัฐควรส่งเสริมให้คนพิการหรือผู้ปกครองคนพิการได้รับทราบถึงสิทธิและบริการต่างๆ ที่คนพิการจะได้รับตามกฎหมายอย่างทั่วถึง

54. คนพิการหลายประเภทประสบปัญหาในการเข้ารับบริการในโรงพยาบาล เช่น คนพิการที่ต้องใช้รถเข็นประสบปัญหาการเข้าถึงสถานที่ให้บริการบางแห่ง เนื่องจากทางลาดที่ยังมีระดับชันจนเกินไป ปัญหาผู้หญิงพิการถูกเลือกปฏิบัติ ไม่ได้รับบริการอย่างเท่าเทียมเมื่อไปคลอดบุตรที่โรงพยาบาล คนพิการทางการเห็นพบปัญหาการเรียกคิวระบบดิจิทัลที่ไม่มีการออกเสียงในขณะที่โรงพยาบาลบางแห่งเรียกผู้รอคิวตรวจรักษาโดยการประกาศเพียงอย่างเดียว ทำให้คนพิการทางการได้ยินไม่ได้ยินและไม่ได้รับการตรวจรักษาตามคิวที่ได้รับ บางครั้ง เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลขอให้คนพิการรอรับบริการจนกว่าจะให้บริการผู้ป่วยอื่นๆ เสร็จแล้ว นอกจากนี้ คนพิการทางการได้ยินยังมีปัญหาการจอสล่ามภาษามือเมื่อต้องไปโรงพยาบาลอย่างเร่งด่วนเพราะการจอสล่ามต้องใช้เวลา ทำให้ประสบปัญหาการสื่อสารกับบุคลากรทางการแพทย์

55. **ข้อเสนอแนะ** ในการเรียกผู้รับบริการตามบัตรคิว โรงพยาบาลควรใช้ทั้งการประกาศเรียกและมีป้ายแสดงลำดับบัตรคิวเพื่อให้ทั้งคนพิการทางการเห็นและทางการได้ยินทราบว่าถึงคิวของตนแล้ว และโรงพยาบาลของรัฐควรจัดให้มีช่องทางพิเศษสำหรับคนพิการโดยเฉพาะ รวมทั้งควรมีการเร่งรัดให้สถานพยาบาลของรัฐจัดให้มีอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อปี 2552 (ดูรายละเอียดในข้อ 13-14) นอกจากนี้ โรงพยาบาลทุกแห่งควรพิจารณาติดตั้งตู้บริการล่าม

ภาษามือ 24 ชั่วโมงของศูนย์บริการถ่ายทอดการสื่อสารแห่งประเทศไทย (Thai Tele-communication Relay Service – TTRS) หรือจัดให้มีคอมพิวเตอร์ Notebook สำหรับเชื่อมต่อกับศูนย์ฯ เพื่อให้บุคลากรของศูนย์ฯ ให้บริการล่ามภาษามือผ่านทางจอคอมพิวเตอร์แบบ real time ได้ เป็นการช่วยแก้ปัญหาเรื่องการสื่อสารของคนพิการทางการได้ยินที่ต้องเข้ารับบริการทางการแพทย์ในกรณีเร่งด่วน

56. ปัจจุบัน มีความเหลื่อมล้ำในการให้บริการด้านสาธารณสุขแก่คนพิการระหว่างคนพิการที่อยู่ในระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าซึ่งเป็นระบบสำหรับประชาชนทั่วไปที่ไม่ได้เป็นข้าราชการ หรือลูกจ้างบริษัทเอกชน กับระบบประกันสังคมซึ่งเป็นระบบสำหรับลูกจ้างบริษัทเอกชนที่ลูกจ้างและนายจ้างต้องจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุน คนพิการทั่วไปที่ไม่ได้ทำงานจะใช้สิทธิในระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าซึ่งใช้ได้อยู่ดีแล้ว แต่เมื่อคนพิการมีงานทำ จะถูกตัดสิทธิการรับบริการจากระบบดังกล่าวและต้องมาใช้สิทธิในระบบประกันสังคม ซึ่งในระบบนี้คนพิการจะใช้สิทธิรักษาพยาบาลได้เฉพาะความพิการที่เกิดขึ้นจากการทำงานเท่านั้น แต่ไม่สามารถใช้สิทธิรักษาพยาบาลและฟื้นฟูความพิการที่เกิดขึ้นก่อนที่คนพิการจะได้ทำงานและเข้าสู่ระบบประกันสังคมได้ ทำให้คนพิการได้สิทธิน้อยกว่าเดิมทั้งที่คนพิการต้องจ่ายเงินเข้ากองทุนประกันสังคมทุกเดือนในขณะที่ในระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้า รัฐให้บริการสำหรับผู้ที่อยู่ในระบบโดยไม่ต้องสมทบเงินแต่อย่างใด นอกจากนี้ คนพิการที่อยู่ในระบบประกันสังคมจะเข้ารับบริการได้เฉพาะที่โรงพยาบาลในพื้นที่ที่สถานทำงานตั้งอยู่เท่านั้นซึ่งอาจไม่มีบริการฟื้นฟูสมรรถภาพสำหรับคนพิการ จากปัญหาการรับบริการของคนพิการที่มีการย้ายสิทธิจากระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้ากับระบบประกันสังคม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้มีการหารือกันเพื่อกำหนดแนวทางให้คนพิการที่ย้ายมาใช้สิทธิ ในระบบประกันสังคมยังคงได้รับสิทธิในการรักษาและฟื้นฟูความพิการไม่น้อยไปกว่าที่ได้รับไปจากเดิม

57. **ข้อเสนอแนะ** รัฐบาลควรเร่งรัดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งดำเนินการเรื่องการให้คนพิการในระบบประกันสังคมได้รับสิทธิในการรักษาและฟื้นฟูความพิการ ได้เท่าเทียมกับคนพิการที่อยู่ในระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้าโดยเร็ว หรือรัฐอาจพิจารณาเปิดโอกาสให้คนพิการสามารถเลือกใช้ระบบประกันสุขภาพที่ตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นของคนพิการที่ดีกว่าได้ เพื่อให้คนพิการได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง

58. สิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ของเด็กหญิงพิการยังไม่ได้รับการคุ้มครองเท่าที่ควร แพทย์มักแนะนำให้ป้องกันการล่วงละเมิดทางเพศแล้วตั้งครกไว้โดยให้ทำหมันเพื่อไม่ให้เกิดปัญหา แต่การแก้ไขปัญหาลักษณะดังกล่าวไม่อยู่บนพื้นฐานของการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิของคนพิการ

59. **ข้อเสนอแนะ** รัฐต้องสร้างกลไกคุ้มครองให้คนพิการสามารถใช้ชีวิตได้อย่างปลอดภัย และการตัดสินใจเกี่ยวกับสิทธิอนามัยเจริญพันธุ์และการรักษาความพิการทางการแพทย์ ควรกระทำเมื่อเด็กพิการถึงอายุที่บรรลุนิติภาวะแล้วโดยควรมีการให้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจด้วย

การจ้างงานคนพิการ (ข้อ 27 ของอนุสัญญาฯ)

60. พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 มาตรา 33-35 กำหนดให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการและหน่วยงานของรัฐ ต้องรับคนพิการเข้าทำงานในอัตราส่วนที่

กำหนด โดยปัจจุบัน นายจ้างหรือสถานประกอบการและหน่วยงานของรัฐที่มีลูกจ้างหรือผู้ปฏิบัติงานตั้งแต่ 100 คนขึ้นไปต้องรับคนพิการเข้าทำงาน 1 คน นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการใดที่ไม่ได้รับคนพิการเข้าทำงานตามที่กำหนด จะต้องส่งเงินเข้ากองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ หรืออาจให้สัมปทาน จัดสถานที่จำหน่ายสินค้าหรือบริการ จัดจ้างเหมาช่วงงาน ฝึกงาน หรือให้การช่วยเหลืออื่นใดแก่คนพิการหรือผู้ดูแลคนพิการแทน ซึ่งจากสถิติการรับคนพิการเข้าทำงานของกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พบว่า หน่วยงานของรัฐยังรับคนพิการเข้าทำงานน้อยกว่าผู้ประกอบการเอกชนมาก ดังเห็นได้จากในปี 2556 มีคนพิการที่ได้รับการจ้างงานและได้รับความช่วยเหลือจากผู้ประกอบการเอกชนตามกฎหมายรวม 30,769 คนจากจำนวนคนพิการที่ภาคเอกชนต้องจ้าง ในอัตราส่วนตามที่กฎหมายกำหนดทั้งหมด 53,689 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 46 ในขณะที่หน่วยงานของรัฐได้จ้างและให้ความช่วยเหลือคนพิการรวม 1,280 คนจากจำนวนคนพิการที่ต้องจ้างทั้งหมด 10,851 คน หรือคิดเป็นเพียงร้อยละ 9.5 เท่านั้น

61. แม้ไทยจะมีกฎหมายส่งเสริมการจ้างงานของคนพิการ แต่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่มีมาตรการที่จะเตรียมคนพิการให้มีความพร้อมสำหรับการทำงานและคนพิการต้องการมีส่วนร่วม ในการกำหนดนโยบายในเรื่องนี้มากกว่าเพียงการมีงานทำเพียงอย่างเดียว ปัจจุบันคนพิการส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการเองมากกว่าและคนพิการกลุ่มนี้ ต้องการการสนับสนุนด้านความรู้ในการประกอบธุรกิจและเงินทุน ปัญหาในการทำงานของคนพิการ คือ ไม่ได้รับการฝึกอบรม ปัญหาสถานที่ที่คนพิการไม่สามารถเข้า-ออกได้สะดวก ปัญหาการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้คนพิการ ปัญหาการเดินทางที่ไม่สามารถใช้ระบบขนส่งมวลชนได้เนื่องจากยานพาหนะไม่รองรับการใช้งานสำหรับคนพิการ ต้องใช้แท็กซี่ซึ่งมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางสูง ค่าจ้างที่ได้ไม่เพียงพอกับค่าเดินทาง ดังนั้น แม้ว่าภาคเอกชนจะมีตำแหน่งงานสำหรับคนพิการมากถึง 2,000 – 3,000 ตำแหน่ง แต่สามารถจ้างคนพิการได้เพียง 30 - 40 คน เท่านั้นเพราะปัญหาเรื่องการเดินทาง

62. **ข้อเสนอแนะ** ภาครัฐควรกำหนดแนวทางหรือแผนงานที่ชัดเจนในการเตรียมคนพิการให้มีความพร้อมในการทำงาน เช่น การออกแบบหลักสูตรการฝึกงานที่เหมาะสมกับคนพิการ โดยให้คนพิการ/ผู้ปกครองเด็กพิการมีส่วนร่วม โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ควรประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการ ทั้งกระทรวงแรงงานและสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงาน กศน.) กระทรวงศึกษาธิการ โดยรัฐควรจัดงบประมาณสนับสนุนให้เหมาะสม

63. **ข้อเสนอแนะ** ควรมีการสนับสนุนให้คนพิการสามารถทำงานที่บ้านได้โดยอาจใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย เช่น งานบันทึกข้อมูล หรือการทำงาน Call center กองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการควรใช้งบประมาณเพื่อศึกษาวิจัยว่า จะดำเนินการอย่างไรเพื่อให้คนพิการสามารถทำงานจากที่บ้านได้ เพื่อให้คนพิการมีงานทำมากขึ้น นอกจากนี้ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการควรทำหน้าที่ประสานงานในระดับนโยบายหรือประสานงานกับภาคส่วนต่างๆ มากกว่าเป็นผู้ปฏิบัติ เช่น กรมส่งเสริมฯ ควรประสานงานกับภาคธุรกิจเจ้าของกิจการในการขอให้ผู้ประกอบการจัดที่พักอาศัยให้แก่คนพิการเพื่อแก้ไขปัญหาการเดินทางไปทำงานของคนพิการ เป็นต้น

64. หน่วยงานหรือบริษัทที่จะรับคนพิการเข้าทำงานยังไม่ทราบว่าคนพิการแต่ละประเภทสามารถทำงานได้บ้าง และบริษัทบางแห่งลังเลที่จะรับคนพิการเข้าทำงานหากต้องมีการปรับสถานที่เพื่อเอื้อให้คนพิการทำงานได้ นอกจากนี้ ยังมีกรณีคนพิการทางจิตถูกแรงกดดันจากเพื่อนร่วมงานจนต้องออกจากงาน หรือกรณีหน่วยงานธุรกิจจ้างคนพิการไปทำงานสาธารณะประโยชน์หรือเล่นกีฬาเพื่อประชาสัมพันธ์ให้แก่ นายจ้าง รัฐบาลควรยอมรับว่าเป็นการจ้างงานคนพิการ รวมทั้งภาครัฐเองก็ไม่ได้ปฏิบัติให้เป็นตัวอย่างที่ดีในเรื่องการจ้างงานคนพิการ เพราะกฎหมายไม่มีมาตรการบังคับให้หน่วยงานรัฐจ้างงานคนพิการ มีมาตรการบังคับเฉพาะภาคเอกชน จึงมีคนพิการทำงานในภาคเอกชนมากกว่าภาครัฐ

65. **ข้อเสนอแนะ** หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะงานที่คนพิการทำงานได้ เพื่อให้ผู้ประกอบการหรือหน่วยงานใช้พิจารณาประกอบการจ้างคนพิการเข้าทำงาน และควรยอมรับว่าการจ้างคนพิการไปทำงานสาธารณะประโยชน์หรือเล่นกีฬาเพื่อประชาสัมพันธ์ให้แก่องค์กรธุรกิจเป็นการจ้างงานคนพิการตามที่กฎหมายกำหนด ในขณะที่เดียวกันภาครัฐควรจ้างงานคนพิการมากขึ้นเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ภาคเอกชน

66. **ข้อเสนอแนะ** หน่วยงานต่างๆ ควรยอมรับคนพิการทางจิตที่ได้รับการบำบัดแล้วเข้าทำงาน ซึ่งจะมีส่วนช่วยลดอคติต่อคนพิการและสร้างการยอมรับของสังคม สำหรับคนพิการที่ต้องออกจากงานเพราะได้รับแรงกดดันจากอคติในที่ทำงาน รัฐควรมีมาตรการเยียวยาแก่คนพิการที่ได้รับผลกระทบดังกล่าว

67. สถานที่ขายสินค้าที่บางบริษัทจัดให้แก่คนพิการตามมาตรา 35 ของ พ.ร.บ. ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 บางแห่งไม่เหมาะสม มาตรการดังกล่าวจึงไม่สามารถช่วยคนพิการได้อย่างแท้จริง สำหรับคนพิการที่ไม่สามารถทำงานได้ รัฐควรมีมาตรการส่งเสริมการทำงานของผู้ดูแลคนพิการเพื่อให้มีรายได้สำหรับนำมาใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการดูแลคนพิการ

68. **ข้อเสนอแนะ** มาตรการส่งเสริมการจ้างงานตามมาตรา 33 ของ พ.ร.บ. ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ควรมีการแก้ไขให้ครอบคลุมถึงกรณีคนพิการที่ทำงานเองไม่ได้และต้องมีผู้ดูแล เช่น คนพิการทางจิต ออทิสติก และทางสติปัญญา โดยควรกำหนดมาตรการจ้างงานผู้ดูแลคนพิการ เพื่อให้ผู้ดูแลคนพิการสามารถหารายได้มาดูแลคนพิการได้ นอกจากนี้ ในกรณีการให้ความช่วยเหลืออื่นใดแก่คนพิการตามมาตรา 35 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีความยืดหยุ่นในเรื่องรูปแบบความช่วยเหลือ เช่น อาจให้รวมถึงการซื้อสินค้าที่ผลิตโดยคนพิการได้นอกเหนือจากการจ้างเหมาทำงาน

การมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรมฯ (ข้อ 30 ของอนุสัญญาฯ)

69. สถานที่ท่องเที่ยวและโรงแรมที่พักส่วนใหญ่ยังไม่มียุทธศาสตร์สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ และข้อมูลในสถานที่ท่องเที่ยวมักไม่อยู่ในรูปแบบที่คนพิการบางประเภทเข้าถึงได้ จึงเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรมของคนพิการ นอกจากนี้ คนพิการทางการได้ยินมีปัญหาในการดูรายการบันเทิงทางโทรทัศน์เพราะล่ามภาษามือมักมีเฉพาะรายการข่าวเท่านั้น

70. ข้อเสนอแนะ รัฐควรมีมาตรการส่งเสริมให้ภาคเอกชนที่ให้บริการสาธารณะจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการตามแนวคิด Universal Design เช่น การกำหนดให้โรงแรมมีห้องพักที่มีการเตือนภัยด้วยสัญญาณไฟและสัญญาณเสียง สำหรับคนพิการทางการได้ยินและทางการเห็น การจัดทำข้อมูลในสถานที่ท่องเที่ยวและข้อมูลประชาสัมพันธ์ในเรื่องต่างๆ ควรทำในรูปแบบที่คนพิการสามารถเข้าถึงได้ โดยคำนึงถึงลักษณะความพิการแต่ละประเภท นอกจากนี้ รัฐควรกำหนดให้รายการโทรทัศน์จัดทำคำบรรยายแทนเสียงสำหรับรายการบันเทิง เช่น ละครด้วยเพื่อให้คนพิการทางการได้ยินเข้าถึงได้

สถิติและการเก็บรวบรวมข้อมูล (ข้อ 31 ของอนุสัญญา)

71. สำนักงานสถิติแห่งชาติมีการสำรวจและจัดทำรายงานความพิการทุก 5 ปี อย่างไรก็ดี หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์จากรายงานการสำรวจความพิการของสำนักงานสถิติแห่งชาติเท่าที่ควร เนื่องจากคำจำกัดความของความพิการที่ใช้ในการสำรวจแตกต่างจากที่ปรากฏในพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 หน่วยงานหลักเช่นกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการจึงมีระบบการจัดเก็บข้อมูลของตนเอง จึงทำให้ไม่มีความชัดเจนว่าในการวิเคราะห์การดำเนินงานตามอนุสัญญา ควรใช้ข้อมูลในระบบใดเป็นข้อมูลอ้างอิง

72. ข้อเสนอแนะ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ สำนักงานสถิติแห่งชาติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการพิจารณาร่วมกันเกี่ยวกับแนวทางการสำรวจและจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับคนพิการที่เป็นระบบเดียวเพื่อเป็นฐานข้อมูลที่ทุกหน่วยงานใช้อ้างอิงร่วมกันในการติดตามผลการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการตามกฎหมายและอนุสัญญา

บทสรุป

73. ประเทศไทยมีกฎหมายที่ประกันสิทธิของคนพิการที่มีความก้าวหน้าและสอดคล้องกับบทบัญญัติของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการเป็นส่วนใหญ่แต่ยังขาดการปฏิบัติอย่างจริงจัง ทำให้คนพิการยังไม่สามารถเข้าถึงและใช้สิทธิตามกฎหมายได้อย่างเต็มที่ รัฐควรให้ความสำคัญกับการปฏิบัติเพื่อให้สิทธิที่ได้รับการรับรองในกฎหมายเกิดผลและจัดให้มีระบบกำกับดูแลและติดตามประเมินผลการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ รัฐควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของคนพิการหรือผู้ปกครองคนพิการได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านต่างๆ ของรัฐที่มีผลกระทบต่อคนพิการอย่างมีความหมายตั้งแต่ในขั้นตอนของการวางแผน การดำเนินการ และการติดตามและประเมินผล รวมถึงให้ความสำคัญการสร้างเสริมเจตคติที่ดีของสังคมต่อคนพิการเพื่อให้สังคมเห็นว่า คนพิการมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้เช่นเดียวกับคนทั่วไป
